

Received: 5.12.2020
Accepted: 15.12.2020
Published: 30.12.2020

Roczniki Administracji i Prawa
Annals of The Administration and Law
2020, XX, z. 4: s. 129-143
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0014.8425
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Maciej Prowancki*
Nr ORCID: 0000-0002-6542-2218

Michał Kaczmarczyk**
Nr ORCID: 0000-0003-1958-6374

Kazimierz Marszał***
Nr ORCID: 0000-0003-4838-945X

WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA KARNEGO Z OSKARŻENIA PRYWATNEGO A PRZESŁANKI ODWOŁANIA ŁAWNIKA Z PEŁNIONEJ FUNKCJI

COMMENCING A PRIVATE PROSECUTION AND THE GROUNDS FOR DISMISSING A LAY JUDGE FROM HIS FUNCTION

Streszczenie: Instytucja udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości ma w Polsce długą i ugruntowaną tradycję. Zgodnie z art. 4 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych obywatele biorą udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości poprzez uczestnictwo ławników w rozpoznawaniu spraw przed sądami w pierwszej instancji. Ławników wybierają rady gminy na czteroletnią kadencję. Odwołanie ławnika przed upływem kadencji jest możliwe w przypadkach enumeratywnie wymienionych w ustawie. W niniejszym artykule podjęto próbę analizy zagadnienia wpływu okoliczności wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego na możliwość odwołania ławnika z pełnionej funkcji na wniosek prezesa sądu. W artykule postawiono następujące problemy i zagadnienia: czy wszczęcie przeciwko ławnikowi sądu powszechnego

---

* mgr, adwokat; Wyższa Szkoła Humanitas, Instytut Nauk Prawnych.

** dr hab., prof. WSH; Wyższa Szkoła Humanitas, Instytut Nauk Prawnych. Źródła finansowania publikacji: Wyższa Szkoła Humanitas; e-mail: rektor@humanitas.edu.pl.

*** prof. dr hab.; Wyższa Szkoła Humanitas, Instytut Nauk Prawnych. Źródła finansowania publikacji: Wyższa Szkoła Humanitas.

postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego stanowi podstawę do odwołania ławnika przez radę gminy?; czy wszczęcie przeciwko osobie postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego uniemożliwia tej osobie kandydowanie na funkcję ławnika sądu powszechnego?; czy osoba kandydująca na funkcję ławnika sądu powszechnego ma obowiązek ujawnienia w toku procedury wyboru ławników (przed dokonaniem wyboru przez radę gminy), że toczy się przeciwko niej postępowanie karne z oskarżenia prywatnego? Poczynione przez autorów ustalenia prowadzą do konkluzji, iż w przypadku wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego o charakterze prywatnoskargowym przepis art. 166 § 2 pkt 3 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nie ma zastosowania, a okoliczność postawienia ławnika w stan oskarżenia wskutek wniesienia do sądu prywatnego aktu oskarżenia nie powinna stanowić podstawy wniosku prezesa sądu do rady gminy o odwołanie ławnika z pełnionej funkcji.

Słowa kluczowe: wymiar sprawiedliwości, ławnik, prywatny akt oskarżenia, proces karny

Summary: The institution of the participation of the social factor in the justice in Poland has a long and well-established tradition. In accordance with Art. 4 of the Law on the System of Common Courts, citizens take part in administering justice through the participation of lay judges in hearing cases before courts in the first instance. The jurors are elected by the borough councils for a four-year term. Dismissal of a lay judge before the end of his term of office is possible in the cases enumerated in the Act. This article attempts to analyse the issue of the impact of the circumstances of instituting private indictment against a lay judge on the possibility of dismissing a lay judge from his function at the request of the president of the court. The article presents the following problems and issues: is the initiation of a general criminal procedure against a lay judge for an offense prosecuted on a private indictment basis for the dismissal of a lay judge by the municipal council?; Does instituting criminal proceedings against a person for an offense prosecuted by private indictment prevent that person from standing for the post of a common court lay judge? Is a person running for the post of a common court lay judge obliged to disclose in the course of the procedure of electing lay judges (before being elected by the borough council) that there are private criminal proceedings against that person? The findings made by the authors lead to the conclusion that in the event of instituting private criminal proceedings against a lay judge, the provision of Art. 166 § 2 point 3 of the Act on the System of Common Courts does not apply, and the fact of prosecuting a lay judge as a result of bringing a private indictment to a court should not constitute the basis for a motion by the president of the court to the municipal council to dismiss a lay judge from his function.

Keywords: justice, lay judge, private indictment, criminal proceedings

Instytucja udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości ma w Polsce długą i ugruntowaną tradycję. Wbrew pogładowi wyrażanemu czasem w dyskursie publicystycznym, a bywa że i w literaturze przedmiotu, początki sądownictwa z udziałem ludu nie są związane z powstaniem i rozwojem systemu prawnego *common law* czy z rewolucją francuską, ale już z demokracją ateńską i jej

zdobycami ustrojowymi, w tym zwłaszcza z instytucją heliai (gr. Ἡλιαία, ἄλια) – sądu ludowego o charakterze sądu przysięgłych. Współcześnie uczestnictwo obywateli w sądeniu jest jednym z filarów demokracji i przejawem urzeczywistnienia takich zasad naczelnych konstytucji jak zasada demokratycznego państwa prawnego, zasada społeczeństwa obywatelskiego i zasada suwerenności, wszak gwarantuje ono narodowi realny i bezpośredni wpływ na funkcjonowanie organów władzy sądowniczej, w tym na realizację przez tę władzę jej najważniejszej funkcji – rozstrzygnięcia sporów o prawo¹. We współczesnych systemach prawnych wykształciły się dwa modele bezpośredniego udziału obywateli w sądeniu: sądy ławnicze oraz sądy przysięgłych. W Europie, w tym także w Polsce, rozwinął się drugi ze wskazanych modeli, który towarzyszy sądownictwu nieprzerwanie od wejścia w życie Konstytucji z 17 marca 1921 r. (mimo że na przestrzeni ostatnich lat zauważyć można tendencję do ograniczania roli ławników w sądach i zawężania katalogu spraw, których rozstrzygnięcie wymaga obligatoryjnego udziału sędziów społecznych).

Zasada udziału czynnika społecznego w procesie sądowym jest wyrazem demokracji. Stanowi formę udziału obywateli w zarządzaniu państwem, formę współdecydowania o istotnych sprawach innych obywateli. Zasadę czynnika społecznego w procesie karnym można wyrazić w postaci dyrektywy nakazującej rozstrzygnięcie indywidualnych spraw obywateli z udziałem przedstawicieli społeczeństwa. Nazwa „czynnik społeczny” intuicyjnie łączy się z „nie urzędnikiem”. Udział czynnika społecznego w procesie może przejawiać się: 1) w składzie organu wydającego rozstrzygnięcie, 2) w udziale w procesie podmiotów reprezentujących interes społeczny, 3) w dostępie obywateli do odbywanych publicznie rozpraw². Formą udziału (na przykładzie procesu karnego) podmiotów reprezentujących interes społeczny może być przedstawiciel społeczny (art. 90 i nast. k.p.k.). Najważniejsze znaczenie ma jednak udział czynnika społecznego w składzie organu rozstrzygającego (sądu). Najogólniej można powiedzieć, że system sądów złożony wyłącznie z urzędników zapewnia większą fachowość w rozstrzygnięciu przedmiotu procesu i w większym stopniu – centralizm władzy. Ujemną stroną tego rozwiązania jest obawa popadania sędziów – urzędników w rutynę w załatwianiu spraw i brak należytej społecznej oceny rozstrzyganych sytuacji konfliktowych³. Udział czynnika społecznego zwiększa demokrację postępowania, zapewnia lepszą ocenę rozstrzyganego konfliktu, popartą doświadczeniem życiowym przedstawicieli różnych środowisk zawodowych. Ujemną stroną tego systemu jest brak należytego przygotowania zawodowego czynnika społecznego w zakresie rozstrzygnięcia spraw karnych. Biorąc pod uwagę te i inne argumenty, ustawodawcy najczęściej wybierają rozwiązania pośrednie, opowiadające się za mieszanym modelem składu sądu. Ławnicza postać udziału czynnika społecznego w składzie sądu polega na tym, że ławnik staje się zarówno sędzią faktu, jak i sędzią pra-

¹ M. Kaczmarczyk, *Czynnik społeczny w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości*, Warszawa 2020, s. 6.

² K. Marszał, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2013, s. 68-71.

³ *Ibidem*.

wa, równoprawnym z sędzią zawodowym. Zasadę udziału ławników w składach sądu zastosowano do sądów działających w pierwszej instancji. Sądy drugiej instancji orzekają w składach sędziów zawodowych, gdyż tutaj większą rolę odgrywa przygotowanie zawodowe sędziego. Ławnicy biorą udział w składach sądu wraz z sędziami zawodowymi⁴. Dotychczasowe funkcjonowanie ławniczego systemu sądów w naszym kraju nasuwało krytyczne uwagi odnoszące się do następujących kwestii. Po pierwsze, aktywność ławników w składach sądzących była na ogół niewielka. Po drugie, część powołanych ławników uchylała się od wypełniania obowiązków, co powodowało, że niektóre sądy miały trudności ze skompletowaniem składów sądzących i korzystały z tych ławników, którzy wykazywali się aktywnością. Po trzecie, nie w pełni zadowalający jest system wyłaniania ławników sądowych. Jednoosobowe rozpoznawanie większości spraw, w tym zwłaszcza karnych, bez zachowania reguły kolegiałności, choć uzasadnione względami funkcjonalnymi, może jednak nasuwać zastrzeżenia z punktu widzenia istoty sprawowania wymiaru sprawiedliwości⁵.

Uczestnictwo czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości gwarantuje art. 182 Konstytucji RP. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 365, ze zm.) w art. 4 stanowi z kolei, że w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości obywatele biorą udział przez uczestnictwo ławników w rozpoznawaniu spraw przed sądami w pierwszej instancji, chyba że ustawy stanowią inaczej. Przy rozstrzyganiu spraw ławnicy mają równe prawa z sędziami zawodowymi i asesorami sądowymi. Ławnicy objęci są gwarancją niezawisłości, przysługuje im także status funkcjonariuszy publicznych. Ławnicy posiadają prawo do rekompensaty pieniężnej za czas wykonywania czynności w sądzie w wysokości ustalonej ustawowo, a w razie zamieszkania poza siedzibą sądu również do pobierania diety oraz zwrotu kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów. Ławników wybierają rady gmin spośród kandydatów zgłoszonych przez prezesa sądu, stowarzyszenia, organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa (z wyłączeniem partii politycznych) oraz co najmniej 50 obywateli stale mieszkających na obszarze objętym właściwością danego sądu. Kadencja ławników sądów okręgowych i rejonowych trwa cztery lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyboru ławników.

Istotą instytucji udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości jest zapewnienie w działalności orzeczniczej sądów wpływu obywatelskiego na wydawane wyroki i kontroli społecznej nad sądowym stosowaniem prawa. Ławnicy – reprezentując w sądzie swoje środowiska zawodowe, gospodarcze, kulturowe i lokalne – wnoszą do procesu orzekania wiedzę i doświadczenie życiowe reprezentatywne dla rozmaitych grup i kategorii społecznych, zapewniając „łączność” pomiędzy wymiarem sprawiedliwości a społeczeństwem obywatelskim

---

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

i jego instytucjami: organizacjami pozarządowymi, samorządami, wspólnotami lokalnymi, ale i zakładami pracy. Ławnik – jako reprezentant czynnika społecznego w sądzie – występuje w nim w imieniu i niejako „z upoważnienia” instytucji zawodowych, społecznych, środowiskowych czy lokalnych, z inicjatywy których został powołany do orzekania. Ławnik nie jest w sądzie „osobą prywatną”, ale przedstawicielem instytucji czy środowiska, które zgłosiło jego kandydaturę, jak również reprezentantem społeczności lokalnej stojącą za radą gminy wybierającą ławnika do pełnienia funkcji. Ustawodawca zapewnia partycypację ławników w składach sądów w sprawach, w których przy orzekaniu istotna jest wysoka wrażliwość społeczna i silniejsze niż zazwyczaj poddanie procesu społecznej kontroli⁶.

Zgodnie z art.158 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych ławnikiem mogą zostać osoby, które: posiadają obywatelstwo polskie i korzystają z pełni praw cywilnych i obywatelskich, są nieskazitelnego charakteru, ukończyły 30 lat, są zatrudnione, prowadzą działalność gospodarczą lub mieszkają w miejscu kandydowania co najmniej od roku; ich wiek nie przekracza 70 lat, są zdolne, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków ławnika, posiadają co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe. Ławnikami nie mogą być wybrane osoby zatrudnione w sądach powszechnych i innych sądach oraz w prokuraturze, funkcjonariusze Policji oraz inne osoby zajmujące stanowiska związane ze ściganiem przestępstw i wykroczeń, adwokaci i aplikanci adwokaccy, radcy prawni i aplikanci radcowscy, duchowni, żołnierze w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusze Służby Więziennej oraz radni gminy, powiatu i województwa. Nie można być ławnikiem jednocześnie w więcej niż jednym sądzie.

Po dokonaniu przez radę gminy wyboru ławnika i wpisaniu go na listę ławników prowadzoną przez prezesa sądu (po złożeniu przez ławnika ślubowania) możliwe jest odwołanie ławnika z pełnionej funkcji, ale wyłącznie w ściśle określonych w ustawie przypadkach, których katalog ma charakter zamknięty⁷. Przyjęcie takiego rozwiązania służyć ma ochronie niezawisłości ławnika, która jest – ze swej istoty – słabsza niż ochrona sędziego zawodowego. W praktyce funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości zaistniały wypadki podejmowania przez prezesów sądów inicjatyw zmierzających do odwołania ławników w sytuacjach nieprzewidzianych ustawowo, a zatem bez stosownej podstawy prawnej. Za egemplifikację takiej praktyki uznać można złożenie do rady gminy wniosku o odwołanie ławnika z powodu wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego. W 2020 roku w obrocie prawnym zaistniał między innymi skierowany do rady gminy wniosek Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach o odwołanie z funkcji jednego z ławników orzekających w wydziałach karnych z powodu zachowania godzącego w powagę sądu.

⁶ M. Basa, *Instytucja ławników Sądu Najwyższego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2020, z. 1.

⁷ A. Górski (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 660-678.

Wniosek ten uzasadniono w sposób następujący: „W związku z powziętą przez prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach informacją, że przeciwko [ławnikowi] toczy się w sądzie [...] postępowanie karne, ustalono, iż faktycznie [...] toczy się postępowanie z oskarżenia prywatnego, w którym [ławnik] ma status osoby oskarżonej. Jest to wprawdzie sprawa z oskarżenia prywatnego, niemniej jednak wskazać należy, iż jak wynika z poczynionych ustaleń, toczy się ona od 3 grudnia 2018 roku. Okoliczność ta była więc znana [...] w czasie gdy [...] występował z wnioskiem o wybranie go ławnikiem. Zdaniem Prezesa Sądu choć faktycznie [...] składając oświadczenie jako kandydat na ławnika, że nie toczy się przeciwko niemu postępowanie ścigane z oskarżenia publicznego lub o przestępstwo skarbowe, złożył je zgodnie z prawdą, to jednak wiedząc, że toczy się przeciwko niemu postępowanie karne z oskarżenia prywatnego, winien rozważyć, czy spełniona jest w stosunku do jego osoby przesłanka nieskazitelnego charakteru, o której jest mowa w art. 158 par. 1 pkt 2 ustawy [...] Prawo o ustroju sądów powszechnych [...] oraz ewentualnie powstrzymać się od kandydowania na ławnika do czasu prawomocnego ukończenia postępowania toczącego się przeciwko niemu. Okoliczność, że pan ławnik [...] ma wydawać wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, i to w wydziałach karnych, w sytuacji gdy sam posiada status osoby oskarżonej (choćby z oskarżenia prywatnego), powodować może liczne kontrowersje i osłabiać zaufanie do wymiaru sprawiedliwości. Zachowanie [...], który wiedząc o tym, że toczy się przeciwko niemu postępowanie karne (choćby z oskarżenia prywatnego), zdecydował się kandydować na funkcję ławnika, ocenić należy jako zachowanie godzące w powagę sądu, a tym samym dające podstawę do odwołania go z tej funkcji. Nie sposób nie zauważyć, że od osoby ławnika wymagać należy najwyższych kompetencji i dochowania najwyższych moralnych i etycznych standardów. Toczące się w stosunku do [...] z oskarżenia prywatnego postępowanie karne każe podać w wątpliwość możliwość wykonywania przez niego funkcji ławnika i uczestnictwa w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości”⁸.

Na kanwie powyższego wniosku prezesa sądu, który zainicjował postępowanie w przedmiocie odwołania ławnika z pełnionej funkcji przez radę gminy, rysują się istotne zagadnienia interpretacyjne o znaczeniu praktycznym dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości: 1) czy wszczęcie przeciwko ławnikowi sądu powszechnego postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego stanowi podstawę do odwołania ławnika przez radę gminy?; 2) Czy wszczęcie przeciwko osobie postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego uniemożliwia tej osobie kandydowanie na funkcję ławnika sądu powszechnego?; 3) Czy osoba kandydująca na funkcję ławnika sądu powszechnego ma obowiązek ujawnienia w toku procedury wyboru ławników (przed dokonaniem wyboru przez radę gminy), że toczy się przeciwko niej postępowanie karne z oskarżenia prywatnego?

⁸ Wniosek Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 10 listopada 2020 roku, sygn. adm. 0150-87/20.

Zgodnie z art. 166 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych mandat ławnika wygasa w razie prawomocnego skazania za przestępstwo bądź wykroczenie, w tym również za przestępstwo lub wykroczenie skarbowe. Rada gminy, która wybrała ławnika, stwierdza wygaśnięcie mandatu z tego powodu i informuje o tym prezesa właściwego sądu. Z przywołanego przepisu wynika w sposób jednoznaczny, że przeszkodą w sprawowaniu mandatu ławnika, skutkującą obligatoryjnym wygaśnięciem mandatu ławnika, jest prawomocne skazanie ławnika za przestępstwo lub wykroczenie (również za przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego). Ustawodawca uzależnił więc wygaśnięcie mandatu ławnika nie od wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego, ale od prawomocnego skazania ławnika. Tylko okoliczność prawomocnego skazania ławnika stanowi więc bezwzględną przyczynę złożenia ławnika z funkcji. Przepisy ustawy nie przewidują odwołania ławnika ze sprawowanej funkcji czy też wygaśnięcia mandatu ławnika z powodu wszczęcia wobec ławnika postępowania karnego, w tym postępowania z oskarżenia prywatnego.

Zgodnie z art. 167 § 1 ustawy w przypadku wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe – do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy – ławnika nie powołuje się do pełnienia obowiązków. Oznacza to, iż ławnik nie jest wyznaczany do składów orzekających sądu, do czasu ustania przyczyny w postaci prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego o przestępstwo publicznoskargowe. Ustawodawca przewidział więc skuteczny mechanizm, który zabezpiecza dobro wymiaru sprawiedliwości i powagę sądu przed niebezpieczeństwem wydawania wyroków przez ławnika posiadającego status oskarżonego w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego. W przypadku zaistnienia takiej przesłanki prezes sądu, w którym orzeka ławnik, ma nie tylko prawo, ale i obowiązek nie wyznaczać ławnika do pełnienia obowiązków, co ma charakter swoistego „zawieszenia” ławnika do czasu prawomocnego zakończenia sprawy karnej przeciwko niemu. Prawidłową reakcją prezesa sądu w przypadku wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub wykroczenie skarbowe winno być jego czasowe „zawieszenie” w orzekaniu, na podstawie art. 167 § 1 ustawy. Ławnik powinien być poinformowany o przyczynie powodującej niepowoływanie go do składu orzekającego, bowiem udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości jest nie tylko obowiązkiem, ale i prawem ławnika⁹. Wszczęcie wobec ławnika postępowania karnego nie powinno jednak powodować skutku w postaci złożenia wniosku o odwołanie ławnika z zajmowanej funkcji. Można bowiem założyć, że ławnik, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne, zostanie ostatecznie prawomocnie uniewinniony od stawianych mu zarzutów. Wówczas ławnik ma prawo i obowiązek powrócić do wykonywania swoich czynności w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Jeśli zaś zostanie on odwołany z funkcji, to nawet po prawomocnym

⁹ Ł. Korózs, M. Sztorc, *Ustrój sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2004, <https://sip.legalis.pl> [dostęp: 22.08.2020].

wyroku uniewinniającym nie będzie mógł powrócić do orzekania, co stanowi nie tylko naruszenie praw podmiotowych ławnika (domniemanie niewinności), ale również konstytucyjnej zasady udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Wobec powyższego nie ulega wątpliwości, że wszczęcie przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia publicznego nie stanowi podstawy do jego odwołania, a jedynie do czasowego zawieszenia ławnika w pełnieniu obowiązków – do czasu prawomocnego zakończenia sprawy.

Zgodnie z art. 115 § 13 pkt 3 Kodeksu karnego ławnik posiada status funkcjonariusza publicznego. Należy zauważyć, że omówiona powyżej instytucja czasowego „zawieszenia” funkcjonariusza publicznego w wykonywaniu obowiązków wskutek wszczęcia wobec niego postępowania karnego została przewidziana przez ustawodawcę w odniesieniu do wielu kategorii funkcjonariuszy publicznych – obowiązuje m.in. w przypadku policjantów, strażników miejskich czy funkcjonariuszy służby więziennej. W każdym z wymienionych przypadków wszczęcie postępowania karnego z oskarżenia publicznego nie skutkuje zwolnieniem funkcjonariusza ze służby (analogia do odwołania ławnika), lecz „jedynie” zawieszeniem funkcjonariusza w czynnościach do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Co więcej, w przypadku policjantów, funkcjonariuszy straży gminnej czy funkcjonariuszy służby więziennej podstawą zawieszenia nie może być wszczęcie postępowania karnego o każde przestępstwo publicznoskargowe, ale wyłącznie o przestępstwo umyślne. Przyjęcie takiego rozwiązania ma stanowić dodatkową barierę chroniącą funkcjonariuszy publicznych przed nieuzasadnionym, nadmiarowym zawieszaniem ich w obowiązkach w wypadku prowadzenia ewentualnych postępowań karnych o przestępstwa nieumyślne.

Ustawa nie przewiduje żadnych negatywnych konsekwencji wobec ławnika, przeciwko któremu wszczęte zostało postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego. Ustawodawca w sposób w pełni świadomy nie włączył przesłanki prowadzenia tego rodzaju postępowań karnych do katalogu przesłanek stanowiących podstawę zawieszenia ławnika (art. 167 § 1 ustawy), uznając, że tylko z wszczęciem wobec ławnika postępowania karnego o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego łączyć należy ujemne konsekwencje podmiotowe dla ławnika, w postaci jego „zawieszenia”. Katalogu przyczyn zawieszenia ławnika, o których mowa w art. 167 § 1 ustawy, nie można interpretować rozszerzająco, katalog ten ma – jak już wspomniano – charakter zamknięty. Skoro więc ustawodawca uznał, że wszczęcie wobec ławnika postępowania karnego z oskarżenia prywatnego nie stanowi wystarczającej przyczyny, by zawiesić ławnika w obowiązkach (nawet fakultatywnie), tym bardziej nie sposób przyjąć, aby wszczęcie takiego postępowania mogło być podstawą do odwołania ławnika, a więc zastosowania znacznie bardziej dolegliwej dla ławnika, doniosłej dla wymiaru sprawiedliwości, a przede wszystkim nieodwracalnej konsekwencji w porównaniu z jego czasowym „zawieszeniem”. W aktualnym stanie prawnym możliwość wszczęcia przeciwko osobie postępowania karnego

z oskarżenia prywatnego nie jest w żaden sposób ograniczona czy też weryfikowana przez organy procesowe, przez co instrument ten stał się powszechnie nadużywany i traktowany jest jako kolejna faza sporu skonfliktowanych stron. Wszczęcie postępowania karnego z oskarżenia prywatnego nie jest poprzedzone postępowaniem przygotowawczym. Prywatny akt oskarżenia może więc wnieść „każdy przeciw każdemu”. Osoba wnosząca do sądu prywatny akt oskarżenia może ograniczyć się do oznaczenia w nim osoby oskarżonego, zarzucanego mu czynu oraz wskazania dowodów, które w subiektywnej ocenie osoby wnoszącej prywatny akt oskarżenia popierają oskarżenie. Wniesienie prywatnego aktu oskarżenia nie jest objęte przymusem adwokacko-radcowskim, co oznacza, że każdy obywatel może samodzielnie wnieść akt oskarżenia do sądu. Z chwilą wniesienia prywatnego aktu oskarżenia wskazana z nim osoba sprawcy rzekomego przestępstwa uzyskuje status oskarżonego. Z uwagi na wskazane tu cechy oskarżenia prywatnego objęcie nim osoby funkcjonariusza publicznego, w tym ławnika, nie wywołuje wobec tegoż funkcjonariusza żadnych negatywnych konsekwencji formalnych – nie stanowi podstawy jego zawieszenia w obowiązkach czy też odwołania (co wykazano powyżej). Przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziłoby do całkowicie nieakceptowalnej sytuacji, w której każdego policjanta, strażnika miejskiego, ławnika, a nawet sędziego można by skutecznie odsunąć od obowiązków lub spowodować jego usunięcie ze służby (złożenie z urzędu) tylko na podstawie subiektywnego oskarżenia osoby prywatnej. Oskarżenia, które – co ważne – nie zostało w żaden sposób merytorycznie zweryfikowane, skontrolowane ani też poddane ocenie organu procesowego. Należy podkreślić, że zarzut przedstawiany w prywatnym akcie oskarżenia nie jest formułowany przez organ ścigania w oparciu o posiadane dowody, po przeprowadzeniu szeregu czynności dowodowych. Zarzut ten jest formułowany przez subiektywnie pokrzywdzonego, wyłącznie na podstawie jego własnego przekonania, własnych ustaleń i spostrzeżeń. W świetle powyższych argumentów traktowanie okoliczności wszczęcia postępowania karnego z oskarżenia prywatnego jako wyłącznej podstawy odwołania ławnika z funkcji stanowi naruszenie zasady domniemania niewinności oraz standardów demokratycznego państwa prawnego. Podgląd taki wyraził m.in. Rzecznik Praw Obywatelskich w odniesieniu do podobnego stanu prawnego i faktycznego, związanego z wymogami obowiązującymi kandydatów na stanowisko dyrektora publicznego przedszkola, publicznej szkoły i placówki. Zgodnie § 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 27 października 2009 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek, stanowisko dyrektora publicznego przedszkola, publicznej szkoły i placówki może zajmować nauczyciel mianowany lub dyplomowany, wobec którego nie toczy się postępowanie karne lub o ubezwłasnowolnienie. Oznacza to, iż osoba, przeciwko której toczy się postępowanie karne z oskarżenia prywatnego, nie może wziąć udziału w konkursie na dyrektora

szkoły. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich uzależnienie zajmowania stanowiska dyrektora publicznej szkoły nie tylko od niekaralności, ale już od samego faktu nietoczenia się przeciwko niemu postępowania karnego narusza ustawową zasadę domniemania niewinności (art. 5 § 1 KPK), która skierowana jest przede wszystkim do organów procesowych i jest nakazem ustawowym obowiązującym od wszczęcia postępowania przygotowawczego do uprawomocnienia się wyroku.

Art. 159 § 1 ustawy wskazuje tzw. przesłanki negatywne wyboru na ławnika, a zatem określa, kto nie może kandydować i zostać wybrany ławnikiem. Katalog tych przesłanek ma charakter zamknięty. Art. 159 § 1 ustawy nie wskazuje jako przesłanki negatywnej wyboru na ławnika okoliczności wszczęcia wobec kandydata postępowania karnego o czyn ścigany z oskarżenia prywatnego. Zakazu kandydowania na ławnika i sprawowania tej funkcji przez osobę, wobec której toczy się postępowanie karne z oskarżenia prywatnego, nie można także wyinterpretować z żadnej z przesłanek pozytywnych kandydowania na ławnika, wskazanych w art. 158 § 1 ustawy. W szczególności zakazu kandydowania i sprawowania mandatu ławnika przez osobę, wobec której wszczęto postępowanie karne z oskarżenia prywatnego, nie można wyinterpretować z nakazu posiadania przez ławnika przymiotu nieskazitelnego charakteru. Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie jednoznacznie przyjmuje się, że o utracie przymiotu nieskazitelnego charakteru przesądza skazanie za przestępstwo lub wykroczenie, natomiast utraty cechy nieskazitelnego charakteru nie sposób wiązać z samym faktem wszczęcia postępowania karnego, które – ze swej istoty – może zakończyć się uniewinnieniem (oczyszczeniem z zarzutów). Wniosek powyższy dotyczy w szczególności postępowania karnego wszczętego z oskarżenia prywatnego, które nie obejmuje postępowania przygotowawczego, a zatem nie jest poprzedzone ustaleniem, czy został popełniony czyn zabroniony, a więc czy wypełnia on znamiona określonego typu przestępstwa, a następnie czy stanowi on przestępstwo – a więc czy czyn jest bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy. Należy w tym miejscu podkreślić, że w doktrynie i orzecznictwie prezentowane jest również stanowisko, zgodnie z którym nie każde skazanie za przestępstwo powoduje skutek w postaci utraty przymiotu nieskazitelnego charakteru. „Wątpliwości powstają [...] w przypadku skazania za przestępstwo nieumyślne, zwłaszcza przestępstwo wypadku komunikacyjnego związanego z nieumyślnym również naruszeniem zasad bezpieczeństwa. Sprawcą takiego przestępstwa może stać się każdy, wystarczy chwila nieuwagi, jak się często stwierdza w opisie czynu przypisanego skazanemu, chwila »nienależytej obserwacji przedpola jazdy«. Czy skazanie za tego rodzaju przestępstwo również pozbawia sprawcy cechy nieskazitelności, czy skutkiem takiego skazania powinno być również złożenie z urzędu? Odpowiedź na to pytanie nie jest już tak oczywista. Udzielić jej będzie można po ocenie okoliczności konkretnych zdarzeń i stopnia zawinienia sprawcy czy ewentualnego stopnia przyczynienia się do zaistnienia wypadku innych osób. Posunięta daleko lek-

komyślność, brawura, łamanie podstawowych zasad ruchu powodują, że charakter sprawcy nie może być uznany za nieskazitelny i okoliczności te w efekcie powinny wywoływać skutek w postaci złożenia z urzędu. W mojej ocenie jednak nie należy tak czynić w każdym wypadku, stawiając znak równości między skazaniem za jakiegokolwiek przestępstwo a brakiem nieskazitelnego charakteru i złożeniem z urzędu. W jeszcze mniejszym stopniu o takim znaku równości mówić można w odniesieniu uznania za winnego dokonania wykroczenia”¹⁰. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego cechą nieskazitelności charakteru należy wiązać z niekaralnością, ale za czyny hańbiące lub antyspołeczne, a więc nie za wszystkie¹¹. Zauważyć też należy, że w ustawie z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej ustawodawca obok stawianego radcom prokuraturii wymogu bycia osobą nieskazitelnego charakteru (art. 29 ust. 1 pkt 6), w sąsiedniej jednostce redakcyjnej przepisu (art. 29 ust. 1 pkt 5) wymaga od radców, aby nie byli karani za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo nieumyślne przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu. Z treści tych przepisów wysnuć należy wniosek, że skazanie za nieumyślne przestępstwo nie powoduje automatycznie utraty nieskazitelnego charakteru. Wniosek taki uznać należy za zasadny, nie tylko w odniesieniu do radców prokuraturii, ale także innych zawodów i funkcji wymagających od ich piastunów posiadania przymiotu nieskazitelnego charakteru¹².

Nie ulega wątpliwości, iż ustawodawca nie uzależnia spełnienia wymogów niezbędnych do kandydowania i pełnienia funkcji ławnika od faktu nieprowadzenia przeciwko ławnikowi (i kandydatowi na ławnika) postępowania karnego z oskarżenia prywatnego. Innymi słowy, fakt prowadzenia takiego postępowania w żaden sposób nie wpływa negatywnie na możliwość kandydowania na funkcję ławnika. Przesądza o tym treść art. 162 § 2 ustawy, zgodnie z którym do zgłoszenia kandydata na ławnika, dokonanego na karcie zgłoszenia, dołącza się informację z Krajowego Rejestru Karnego dotyczącą zgłaszanej osoby oraz oświadczenie kandydata, że nie jest prowadzone przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe oraz oświadczenie kandydata, że nie jest lub nie był pozbawiony władzy rodzicielskiej, a także, że władza rodzicielska nie została mu ograniczona ani zawieszona. Z treści przywołanego przepisu wynika, że ustawodawca – w celu dokonania oceny kwalifikacji kandydata na ławnika, w tym spełnienia przez niego wymogu posiadania nieskazitelnego charakteru – wymaga uzyskania informacji wyłącznie o prowadzeniu przeciwko ławnikowi postępowania o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe, nie zaś o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego. Kandydat na ławnika nie jest

¹⁰ M. Laskowski, *Ustawowe pojęcie „nieskazitelność charakteru”*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 6.

¹¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 1933 r., sygn. II K. Adw. 7/32 – opubl. w *Czasopiśmie adwokatów polskich dla województw zachodnich*, nr 3-4 z 1933 r.

¹² M. Laskowski, *Ustawowe pojęcie...*

zobowiązany do ujawniania, na jakimkolwiek etapie procedury wyboru, informacji o ewentualnym postępowaniu karnym przeciw niemu, które toczy się z oskarżenia prywatnego. Zgodnie z teorią racjonalnego ustawodawcy uznać należy, że gdyby okoliczność prowadzenia przeciwko kandydatowi na ławnika postępowania karnego z oskarżenia prywatnego miała być istotna dla oceny nieskazitelnosci jego charakteru, to w ustawie zapisano by wymóg złożenia przez kandydata oświadczenia odnoszącego się do tej okoliczności. Brak tego wymogu świadczy zaś o tym, że w ocenie ustawodawcy okoliczność ta jest bez znaczenia dla oceny spełniania przez kandydata ustawowych przesłanek do bycia ławnikiem. Z treści przywołanych przepisów wysnuć należy więc wniosek, że wszczęcie postępowania karnego z oskarżenia prywatnego nie powoduje automatycznie utraty nieskazitelnego charakteru.

Podkreślić należy, że wszczęcie przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego nie może stanowić podstawy wniosku o jego odwołanie w trybie art. 166 § 2 ustawy. Przywołany przepis ustawy zawiera zamknięty katalog przesłanek, które mogą być podstawą skierowania przez prezesa sądu wniosku o odwołanie ławnika przez radę gminy. Są to następujące przesłanki: 1) niewykonywanie obowiązków ławnika, 2) zachowania ławnika godzące w powagę sądu, 3) niezdolność do wykonywania obowiązków ławnika. W zakresie treściowym żadnej z ww. przesłanek nie mieści się fakt wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego. Wszczęcie takiego postępowania nie jest tożsame z niewykonywaniem obowiązków ławnika, jak również nie może być podstawą uznania niezdolności do wykonywania obowiązków ławnika (skoro – jak wykazano powyżej – ustawa nie zakazuje kandydowania i pełnienia funkcji ławnika osobie, wobec której wszczęto postępowanie karne prywatnoskargowe). Wszczęcie przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego nie może być również kwalifikowane jako zachowanie ławnika naruszające powagę sądu. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że zachowania naruszające powagę sądu to zachowania konkretnych osób, godzące w autorytet sądu. Podstawą wniosku o odwołanie ławnika z powodu jego zachowania naruszającego powagę sądu może być zachowanie ławnika – nie tylko w sądzie, ale także w życiu prywatnym, w lokalu publicznym oraz w zakładzie pracy – które rzutuje na wizerunek sądu, jego dobre imię i reputację. Jako przykłady zachowań godzących w powagę sądu można podać nadużywanie alkoholu przez ławnika, aroganckie zachowanie ławnika w trakcie rozprawy czy narady nad wyrokiem, odmowę podpisania wyroku w sytuacji, gdy ławnik został przegłosowany itp.¹³ Należy podkreślić, że wykładnia językowa art. 166 § 2 pkt 3 prowadzi do konstatacji, iż podstawą odwołania ławnika może być wyłącznie zachowanie samego ławnika, które wyczerpuje cechy zachowania naruszającego powagę sądu. Zgodnie z definicją „Słownika języka polskiego” zachowanie to sposób postępowania danej osoby w jakiejś sy-

¹³ A. Rycak (red.), *Metodyka pracy ławnika*, Warszawa 2011, s. 24.

tuacji¹⁴. Wszczęcie przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego nie jest zachowaniem ławnika, albowiem to nie ławnik wszczął to postępowanie, ale postępowanie to zostało wszczęte przeciwko niemu, wskutek zachowania innej osoby. A zatem to inna osoba niż ławnik zachowała się w określony sposób (skierowała do sądu prywatny akt oskarżenia), co wywołało skutek w postaci wszczęcia postępowania karnego. Skutek ten nie jest wywołany przyczyną w postaci zachowania ławnika, nie może więc stanowić podstawy odpowiedzialności ławnika za zachowanie godzące w powagę sądu. Oczywiście możliwa jest sytuacja, w której czyny popełnione przez ławnika (jego zachowania) będą czynami zabronionymi, których ściganie następuje z oskarżenia prywatnego i jednocześnie będą to czyny naruszające powagę sądu. W takiej sytuacji popełnienie przez ławnika wyżej wymienionych czynów może stanowić podstawę wniosku prezesa sądu o odwołanie ławnika przez radę gminy. Wymaga to jednak zbadania i ustalenia przez prezesa sądu (przed skierowaniem do rady gminy wniosku o odwołanie ławnika), czy czyny, które zarzuca się ławnikowi w prywatnym akcie oskarżenia, rzeczywiście są czynami naruszającymi powagę sądu oraz jakie jest prawdopodobieństwo ich popełnienia przez ławnika. Jedynie bowiem ustalenie (uprawdopodobnienie) przez prezesa sądu, że do takich czynów (zachowań) doszło, może uzasadniać wystąpienie do rady gminy z wnioskiem o odwołanie ławnika. Innymi słowy, podstawą wniosku o odwołanie ławnika mogą być wyłącznie konkretne zachowania ławnika naruszające powagę sądu, a nie sama okoliczność wszczęcia przeciw ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego, albowiem wszczęcie takiego postępowania nie jest zachowaniem ławnika, o którym mowa w art. 166 § 2 pkt 3, lecz konsekwencją zachowania innej osoby (oskarżyciela prywatnego), a ponadto przedmiotowe postępowanie karne może dotyczyć czynów, których nie można zakwalifikować jako naruszających powagę sądu. W przypadku wystąpienia przez prezesa sądu do rady gminy z wnioskiem o odwołanie ławnika w trybie art. 166 § 2 pkt 3 prezes sądu winien wskazać i opisać konkretne zachowania ławnika, które – w jego ocenie – stanowiły naruszenie powagi sądu, aby rada gminy mogła poczynić własne ustalenia merytoryczne pozwalające na ocenę, czy spełnione zostały przesłanki odwołania ławnika z pełnionej funkcji (rada gminy nie jest związana wnioskiem prezesa sądu o odwołanie ławnika i przed podjęciem uchwały w przedmiocie wyżej wym. wniosku zobowiązana jest m.in. do wysłuchania ławnika w celu dokonania własnych ustaleń faktycznych). Wskazanie we wniosku, iż prezes sądu domaga się odwołania ławnika wyłącznie z uwagi na okoliczność prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego z oskarżenia prywatnego, a nie z uwagi na konkretne, nazwane i opisane zachowania ławnika mogące naruszać powagę sądu, uznać należy za niemające podstawy prawnej i niezgodne z art. 166 § 2 pkt 3 ustawy.

¹⁴ Por. <https://sjp.pwn.pl> [dostęp: 10.12.2020].

Podsumowując, stwierdzić należy, że w przypadku wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego o charakterze prywatnoskargowym przepis art. 166 § 2 pkt 3 ustawy nie ma zastosowania. Przemawiają za tym następujące argumenty: 1) Ustawa nie zakazuje kandydowania na funkcję ławnika osobie, wobec której wszczęto postępowanie karne z oskarżenia prywatnego. Osoba taka może być skutecznie wybrana przez radę gminy do pełnienia mandatu ławnika, a następnie wpisana na listę ławników, co umożliwi jej wypełnianie obowiązków ławnika; 2) Ustawa nie wymaga od kandydata na ławnika ujawniania okoliczności prowadzenia przeciwko jego osobie postępowania karnego z oskarżenia prywatnego, a zatem kandydat na ławnika nie ma obowiązku informowania rady miejskiej ani sądu, iż takie postępowanie się toczy. Zgodnie z treścią art. 162 § 2 ustawy okoliczność ta pozostaje bez znaczenia dla oceny spełniania przez kandydata na ławnika ustawowych przesłanek do bycia ławnikiem; 3) Ustawa nie przewiduje wygaśnięcia mandatu ławnika w przypadku wszczęcia przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego. Ustawa nie przewiduje także „zawieszenia” ławnika wskutek wszczęcia wobec niego postępowania karnego z oskarżenia prywatnego (nawet fakultatywnego), które to „zawieszenie” ma charakter obligatoryjny, gdy przeciwko ławnikowi wszczęte zostanie postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe – do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy; 4) Prywatny akt oskarżenia jest wyrazem subiektywnego przekonania pokrzywdzonego, że doszło do popełnienia przestępstwa, jak również subiektywnego przekonania pokrzywdzonego co do osoby sprawcy przestępstwa. Stopień uprawdopodobnienia sprawstwa w razie przedstawienia zarzutu przez prokuratora wydaje się wyższy niż w razie sformułowania go przez pokrzywdzonego w prywatnym akcie oskarżenia. Z tych względów ustawodawca wyraźnie rozgraniczył konsekwencje prowadzenia wobec kandydata na ławnika, a następnie ławnika postępowań karnych z oskarżenia publicznego i prywatnego. Tylko te pierwsze wywołują negatywne skutki w postaci przeszkody w kandydowaniu na ławnika oraz „zawieszeniu” ławnika. Ustawa milczy w kwestii jakichkolwiek ujemnych skutków dla kandydatów na ławników i ławników w przypadku wszczęcia wobec tych osób postępowania karnego o charakterze prywatnoskargowym; 5) Określone w art. 166 § 2 przesłanki odwołania ławnika przez radę gminy nie obejmują okoliczności związanej z wszczęciem przeciwko ławnikowi postępowania karnego z oskarżenia prywatnego. Sam fakt wszczęcia i prowadzenia takiego postępowania nie może być traktowany równoznacznie z zachowaniem ławnika naruszającym powagę sądu czy też utratą przez ławnika przymiotu nieskazitelności charakteru.

Toczące się przeciwko ławnikowi postępowanie z oskarżenia prywatnego nie wpływa ani na możliwość kandydowania na funkcję ławnika, ani też nie stanowi przeszkody dla wykonywania tej funkcji przez osobę wybraną na nią przez radę gminy, o ile wybór ten nastąpił zgodnie z prawem, przy zachowaniu przewidzianej przepisami procedury. Przestępstwa ścigane w trybie prywatnoskargowym co do zasady nie

godzą w interes publiczny, lecz w interes prywatny pokrzywdzonego, będącego jednocześnie podmiotem inicjującym postępowanie karne. Zainteresowanie ściganiem sprawcy tego rodzaju przestępstw – poza nielicznymi wyjątkami – nie występuje po stronie prokuratora czy policji, lecz osoby, na której szkodę popełniono czyn zabroniony. Także z uwagi na powyższą okoliczność w przypadku postępowań o czyny karalne ścigane z oskarżenia prywatnego dopiero fakt prawomocnego skazania ławnika za popełnienie przestępstwo powoduje wygaśnięcie mandatu ławnika, co stwierdza rada miasta, która uprzednio wybrała ławnika. Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych nie zawiera jakiegokolwiek normatywnej podstawy wszczęcia wobec ławnika procedury odwoławczej z pełnionej funkcji, jak i nawet odsunięcia sędziego społecznego od orzekania.

Bibliografia

Basa M., *Instytucja ławników Sądu Najwyższego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2020, z. 1.

Górski A. (red.), *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013.

Kaczmarczyk M., *Czynnik społeczny w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości*, Warszawa 2020.

Korózs Ł., Sztorc M., *Ustrój sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2004.

Laskowski M., *Ustawowe pojęcie „nieskazitelność charakteru”*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 6.

Marszał K., *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2013.

Rycak A. (red.), *Metodyka pracy ławnika*, Warszawa 2011.